

ПРИХОДЬКО С. М., кандидат політичних наук, доцент

Полтавський державний аграрний університет

УЧАСНИЦЬКА ДЕМОКРАТІЯ ЯК СКЛАДОВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

В умовах децентралізації влади органи місцевого самоврядування набули значних повноважень щодо можливостей вирішувати питання місцевого життя. Потрібно зазначити, що отримання таких прав означає не лише розширення повноважень, а насамперед значне підвищення відповідальності за результати діяльності місцевих владно-публічних органів. Водночас слід констатувати факт, що принципи сучасних виборчих систем не дають змоги у повній мірі відобразити в складі представницьких органів особливості структури сучасного суспільства, яке характеризується значним рівнем диференціації та фрагментації.

Навіть найдемократичніші та найпрозоріші вибори не забезпечують приходу до влади справжніх фахівців. Натомість під час виборчих кампаній дедалі частіше між собою конкурують не кандидати з їхніми програмами, а цілий штат іміджмейкерів, експертів, технологів, спеціалістів зі зв'язків з громадськістю, smm-менеджерів тощо. Саме вони фактично визначають спрямованість виборчих кампаній, навіть не надаючи кандидатам можливості контактувати з виборцями. Тобто, має місце фактичне відчуження кандидатів у представницькі органи від виборців. Тому часто складається ситуація, коли голосують не за конкретну людину, а за ретельно сформований імідж, який просто продається як товар. А реальну фахову підготовку кандидатів просто немає змоги перевірити. При цьому варто наголосити, що діяльність органів місцевого самоврядування має свою специфіку, яка пов'язана з вирішенням конкретних проблем комунального господарства. А внаслідок відсутності відбору як депутатів, так і посадових осіб за професійним критерієм вони виявляються елементарно неготовими до виконання своїх повноважень.

Певна небезпека поглиблення зазначених процесів відзначається також сучасними політологами. Значний інтерес у цьому контексті представляють

підсумкові висновки, зроблені за результатами роботи XXIII Всесвітнього конгресу Міжнародної асоціації політичної науки 2014 р. Найбільш значущими у контексті аналізу визначених проблеми є такі. Внаслідок збільшення фрагментації політичних, соціальних та економічних систем суттєво ускладнюються управлінські функції в суспільстві. Їх повноцінне здійснення потребує глобального, всеохоплюючого та багаторівневого підходу: від місцевої громади до міжнародного співтовариства. Різноманітність цінностей, поглядів і форм поведінки, виявлених окремими особами і групами, створює широкий попит на їх включення та участь у політичному житті. Є значний ризик, що демократична якість політичних систем буде погіршуватися в результаті зростання впливу і здібності приймати рішення з боку техніко-адміністративних та технократичних експертів [1]. Тобто, до відсутності зворотного зв'язку у міжвиборчий період може додатися зникнення такого зв'язку вже під час виборчих процесів. Тому питання повноцінного залучення громадян до участі у політичному житті, зокрема, щодо підготовки та реалізації владних рішень набуває значної актуальності. Єдиною альтернативою політичного відчуження є надання громадянам реальних важелів впливу на державну політику. Крім того, існує реальна загроза «тінізації» публічної політики. Тому розширення її соціального простору шляхом застосування різних форм участі громадян у політичному житті є важливим завданням сьогодення щодо демократизації влади.

Різні форми громадської участі у політико-публічних процесах утворюють цілісну систему учасницької (партисипаторної) демократії. Особливо ефективним є її застосування на рівні саме місцевого самоврядування, Оскільки тут влада і громадськість максимально наближені одне до одного. Загалом форми учасницької демократії мають більше дорадчу функціональну спрямованість. Але їхня роль від цього не зменшується. Вони дають змогу чіткіше визначити основні проблемні точки територіальних громад і сформулювати найбільш дієві засоби їх вирішення. До їх переліку належать

загальні збори мешканців територіальних громад, місцеві ініціативи громадян, звітування депутатів та посадових осіб органів місцевого самоврядування та звернення до них громадян з особистими і громадськими питаннями, діяльність громадських комітетів при органах місцевої влади, діяльність численних органів громадської самоорганізації. Частина з цих форм визначена законодавством України, зокрема, законами «Про місцеве самоврядування», «Про органи самоорганізації населення», «Про звернення громадян», частина напрацьована громадською практикою. За допомогою таких механізмів громадяни набувають реальних можливостей безпосереднім чином впливати на вирішення конкретних актуальних проблем життя територіальних громад. Дорадчі форми учасницької демократії, на відміну від референдумів, не потребують чіткого нормативного врегулювання та детальної розробки процедури проведення. Натомість процедура їх проведення є довільною та менш формалізованою.

Вони забезпечують тісну комунікацію громадськості та органів місцевого самоврядування. Така взаємодія створює сприятливі умови для постійного надходження інформації про стан справ у територіальних громадах. Участь громадян значно збільшує їхні можливості власними зусиллями вирішувати найбільш актуальні проблеми місцевого життя. Але водночас є необхідність подальшого вдосконалення механізмів такої участі для підвищення рівня їхньої ефективності та результативності. Насамперед це питання має вирішуватися у контексті подолання загрози політичного відчуження. Необхідно суттєво розширювати суспільний простір їх функціонування. До них необхідно залучати максимально можливу кількість як звичайних громадян, так і представників влади. Такий формат обговорення місцевих проблем значно збільшує варіативність способів їх вирішення.

В сучасних умовах можливості застосування принципів учасницької демократії суттєво полегшуються у контексті використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій. В нинішніх умовах використання

інформаційно-комунікативних технологій у сфері політики складає систему електронної демократії. «Говорячи про е-демократію у вузькому розумінні, мають на увазі застосування ІКТ для забезпечення прав громадян. Тут мається на увазі виключно технологічна сторона цього питання. Тобто, використовуючи своє законне право на отримання певної довідки, громадянин може звернутися до інстанції письмово, а може, наприклад, користуючись електронною поштою. Е-демократія у широкому розумінні передбачає залучення громади за допомогою сучасних інформаційних технологій до вирішення різноманітних суспільно-політичних завдань. Під час транслявання засідання в Інтернеті кожен зацікавлений може висловити своє ставлення до рішень ради, виступів депутатів» [2, с. 5].

Сучасні інформаційно-комунікативні технології забезпечують оперативність у проведенні зазначених заходів, здійснення їх у режимі он-лайн та проведення голосування фактично усіх мешканців громад. Крім того, вони дають змогу реалізувати постійно діючий режим зворотного зв'язку між ухваленими владою рішеннями та рівнем їх сприймання суспільством. Без цього демократія перетворюється на імітацію. Вдосконалення системи учасницької демократії безпосереднім чином пов'язана із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій як інструменту залучення громадян до нормотворчої діяльності. Власне в цьому і полягає змістовна сутність електронної демократії. Саме активне впровадження її основ у функціонування різних форм громадської участі спрямоване на підвищення їх результативності, забезпечення справжньої легітимності та дійсного народовладдя на рівні місцевого самоврядування.

ЛІТЕРАТУРА

1. International Political Science Association. The voice of political science around the world. URL : <https://www.ipsa.org/events/congress/montreal2014>
2. Електронна демократія : навч. посіб. / Н. В. Грицяк, С. Г. Соловйов. Київ : НАДУ, 2015. 66 с.